

Te Reo Hou e kōrerotia nei - *Me aha? - Nā te aha i pērā ai?*

E kī ana ngā tohunga o tēnei mea, te reo, ko te reo e kore e noho ki te āhua kotahi engari i roto i te wā ka rere kē haere. I whērā ai hoki nā te pā mai o ngā āhuatanga o te wā, o tētahi atu reo rānei, ki taua reo nei.

Waihoki, ko te reo Māori kua rere kē haere i roto i te wā engari ki a au nei he rere kē pai tētahi, he rere kē aha nei tētahi.

Tēnā, kia tahuri ake nei au ki te whakamārama i tāku e kōrero nei.

Mai i te taenga mai o Pākehā ki waenganui i a tātou i pakangatia rātou e tātou, i moea rātou e tātou, i whakaparanga tātou ki a rātou, i whakahoahoa atu tātou ki a rātou, i mahi tahi atu tātou ki a rātou, ā, i roto i ērā āhuatanga katoa ka pā mai tō rātou reo ki tō tātou, ā, me te aha anō riro ana i tō tātou reo ētahi o ā rātou kupu me tā rātou whakatakoto i te kupu, ā, riro ana i tō rātou reo ētahi o ā tātou kupu.

E mārama ana tātou i taea e ō tātou tīpuna te tiki atu te kupu a te Pākehā, ka whakamāori, ka whai tonu rānei i te whakahua Pākehā engari ko ngā pū kia hāngai ki ō te reo Māori pū, arā, pēnei i :

hūmeka	-	cobbler
taewa	-	Styver
rīwai	-	Levi
moni	-	money
ture	-	torah
paute	-	spout

Engari mena he kupu tonu tā tātou i rite ki tā te Pākehā te tangi i tīkina atu i reira te kupu pēnei i :

pukapuka	-	book	-	lungs
kapa	-	penny, copper-	-	line, rank, shake of the hand in haka
huka	-	sugar	-	snow, frost
rori	-	road	-	stupid
toa	-	store	-	warrior, brave, victorious
whara	-	fellow	-	injured

Anei ētahi o ā tātou kupu kua riro i te Pākehā :
mana

hāngi

tangi

pakaru (me tā te Pākehā anō whakahua)

kai

Ko te rere kē noa ko ētahi o tātou kei te whai i tā te Pākehā whakatakoto i te kupu pēnei i ēnei :

E tatari ana au mō te pahi

E tono ana au mō te mahi

tē kī kē ai,

E tatari ana au i te pahi

E tono ana au i te mahi

Atu i ēnei pōhēhē o runga ake nei ko ēnei tino pōhēhē e puta mai nei i ngā waha o ā tātou tamariki :

He aha tēnei mō?

Kua horoi koe? Āe, kua

Kei a koe he tamariki?

Engari ko ēnei pōhēhē i puta kē mai i te waha o te kaiwhakaako,

Rānei he āporo

Kua haere koe hoki

He aha ai koe i haere?

Pea kāore ana moni kē

Ka taea e ia ki te haere

Kāore ia e taea ki te haere

Nā, kua eke tēnei ki te wā, e tātou kaiwhakaako mā, kia whakatikatika mārika anō i a tātou ka tahuri atu ai ki ā tātou tamariki.

Koia nei taua reo hou, reo pōhēhē rānei e kōrero nei au. Nā te mea e mārama ana te tikanga o te kōrero me waiho rānei ki tērā me whai tonu rānei kia tika te kōrero? Ko tāku hoki e tino mōniana nei kei noho tangata whenua ko te whakatakoto pōhēhē ki roto i te tangata, ā, ka porowhīua ki rahaki ko te whakatakoto tika! Inā whērā he mate nui tō tātou, e kare mā e!

Aua atu, kua tahuri tonu mai ōna tino mutunga kē mai nei o te kore mōhio ki konā whakatumatuma mai ai, kī mai ai ki te hunga nō rātou ake nei te reo, ā, i whāngaia mai koia te reo tuatahi, anei kē, arā kē. Ō rātou hamuti, e hika e!

Kua tau nei tātou ki te ripa tauārai ko rātou me tō rātou reo rere kē, pōhēhē noa iho nei kei tetahi taha, ā, ko te hunga matatau, ahakoa reo tuatahi, reo tuarua, kei tētahi taha. Āe rānei me tū mai he kaiwawao hei whakatau i te āhua o te riri me waiho noa iho rānei ki konā takahi ai tēnā i tōna ara, tēnā hoki i tōnā?

Ko tāku e whakatāuteute nei ko tō tātou warea kē ki te tātā, ā, me te aha anō ka noho noa iho ki tērā āhua